

Akademisk kultur og vitenskapelig redelighet

Utdrag fra en samtale med Nils Alstrup Dahl¹

Ved Turid Karlsen Seim og Trygve Wyller

Nils Alstrup Dahl (f. 1911) favner – faglig og personlig – over hele det 20. århundres teologi. Han var samtalepartner med Rudolf Bultmann, ble professor ved UiO i 1946, ved Yale fra 1965, og har markert seg internasjonalt som en av århundrets fremste nytestamentlere. Som professor i Det nye testamente etterfulgte han Lyder Brun, en av NTTs grunnleggere, og han har selv bidratt til tidsskriftet siden 1936. I denne samtalen reflekterer han uformelt over trekk ved norsk teologisk lærdomskultur gjennom århundret.

Den viktige vitenskapen

90

– Hvis du skal peke på noe av det som var sentralt for alle dere som var professorer ved Det teologiske fakultet i årene etter 1945, hva tenker du på da?

– Det må være selve det vitenskapelige. Det ligger noe i selve dette å ta det alvorlig. Man må spørre: hvordan forholder dette seg? Hva kan vi vite, hva kan vi hevde som mer eller mindre sikkert, og i forhold til hvordan så dette kan være gjenstand for tro. I selve dette ville være vitenskapelig, i det å finne grunner og undersøke, var det en slags fellesholdning.

– Hvor mye tror du avstanden fra Menighetsfakultetet også ble en samlende faktor?

– Jeg tror at vi opplevde det vitenskapelige som en grenseoppgang med MF, men jeg har mine tvil om at MF så det på samme måten.

– Nei, det ville de sikkert tenkt annerledes om.

– Men jeg tror nok at vi opplevde det sånn.

– Ja, en eller annen form for vitenskapelig redelighet?

– Som ikke var radikal nok ved MF.

– At det var der egentlig forskjellene gikk?

– Ja, men det er vel en utpreget opplevelse fra Universitetsfakultetets side?

– Ja, det har vært konstant, vel, hele tiden.

– Det tror jeg er et nokså viktig faktum.

¹ Samtalen foregikk sommeren 1999. Trygve Wyller har ansvar for det redigerte utdragets form.

Embetsmannsbarn

- Den fremhevningen av det vitenskapelige som du nettopp poengterte, henger den sammen med interessen for historien?

- Det henger nok sikkert sammen.

- Ja, tror du ikke det?

- Men er ikke dette en kulturtradisjon, da?

- Fra forrige århundre?

- Fra forrige århundre, hvor man ble innpødet med en ganske fast oppfatning; forskjellene mellom de to teologiske fakultet bunnet i kultur.

- Ja, du mener det, du, kort og godt?

- Dette mente min mor!

- Hadde hun rett?

- Hun hadde sett noget riktig.

- Hvordan vil du beskrive den kulturforskjellen der, da?

- Nei, det er ikke så lett, men det er klart at Universitetet tross alt representerte deler av den gamle dansk-norske akademiske kultur. Men jeg vil ikke beskrive kulturen på Menighetsfakultetet.

Det er jo ganske artig, men litt rart også, at på sett og vis er det helt andre aspekter, i alle fall delvis, som opptar meg når jeg tenker på Det teologiske fakultet i min tid. Jeg tenker mest på det sosiologiske.

- Det sosiologiske?

- Der var jo nokså klart et par grupper. Én gruppe var fortsettelsen av Bondestudentar, som stort sett holdt til der i Universitetshagen. Andre hadde tilknytning til Studenterhjemmet. På det stedet var det flest embetsmannsbarn. Jeg leste på Universitetsbiblioteket, og var praktisk talt aldri nede i haven.

- Men du tenker altså at den interne miljøsosiologiske situasjonen var preget av disse to gruppene?

- Ja, i nokså stor utstrekning.

- Ja, jeg kan tenke meg at innad i fa-

kultetet var dette vel så dominerende som dette med dogmetra / ikke dogmetra og liberal. Men var det også en theologisk ny-anseforskjell mellom disse to kulturene?

- Jeg tror vel avgjort det var dem vi kalte Studenterhjemmet som var meget mer åpne for nye, økumeniske impulser i det hele tatt, nær sagt av hvilken som helst type, fra Barth til det høykirkelige.

De unge dogmetroende

- Jeg husker en gang vi snakket om forandringen i fakultetet da du og Einar Molland kom inn. Jeg tror du siterte Lyder Brun med følgende utsagn: Før kritiserte vi dogmene, nå synger de trosbekjennelsen!

- Ja, det er tak i den! Det var riktig, men jeg hadde i og for seg intet med dette å gjøre.

- Neivel?

- Dette var Lyder Bruns ord tilegnet Molland og Alex Johnson. Jeg tror det var i felles samtale med dem han sa: «Vi hadde søvnløse netter på grunn av dogmene, og dere har jo satt melodi til og synger dem med glede».

- Var dette et litt melankolsk utsagn fra Brun, eller var det humør over dette?

- Det var vel et visst humør, jeg tror primært det var ment å få frem det noe forunderlige. At Brun og flere av hans kolleger hadde tatt dette med dogmene så alvorlig at de hadde kjent det som en smerte og at ærligheten krevde at de sa at vi tror ikke på dette.

- Mener du at det egentlig lå en eksplisitt avvisning av Bultmann i dette at man reiste seg, sang trosbekjennelsen og ble dogmevennlige?

- Jeg tror ikke Bultmann spilte så veldig stor rolle for de som gikk den veien.

- Hvilken rolle mener du at Karl Barths innflytelse egentlig spilte her? Man kunne jo tenkt seg at gleden over dogmene kom fra ham?

— Det tror jeg bare delvis er riktig, for Einar Molland hadde nesten ikke lest Barth. Jeg var i så måte et enestående tilfelle. Etter å ha fått så gode karakterer til 1. avdeling at jeg lå an til å bli preseterist til eksamen, så bestemte jeg meg: Du kan ikke gå hen og få innstilling til teologisk embeteksamen uten å kjenne til Karl Barth, så jeg tilbragte eksamenssemesteret med å lese Karl Barths dogmatikk.

— Men da var du en av de få, da, som leste dette?

— Jeg var antakelig den eneste.

— Det var i 1934?

— I 34, ja.

— Og da var den nettopp kommet?

— Den var nettopp kommet.

— Gjorde det inntrykk på deg?

— Ja, det er det eneste jeg husker av hva jeg skrev av eksamensbesvarelser!

— Og du skrev om?

— Det var noget om treenigheten, eller noe sånt noe. Jeg skrev i tilknytning til Karl Barth, nei det var om Guds hellighet, hans allmektighet og kjærlighet som teologiske lærer. Og jeg skrev: Hellig er Faderen, hellig er Sønnen og hellig er Ånden. Allmektig er Faderen, mektig over alt er Sønnen, mektig er Ånden. Ja? Den var nok Barth-inspirert, men det var nok også en gjenklang av den athanasianske trosbekjennelse.

Den dialektiske teologien

— Vil det si at du vedkjenner deg barthianismen som en av dine forutsetninger?

— Jeg vedkjenner meg at Barth er av de som har hatt en betydning, ja. Det ligger også i forhold til Bultmann, på en måte.

— Hvordan da?

— Jo, Bultmann var tross alt en del Barth, han. Jeg hadde et nært forhold til Bultmann. Jeg vedkjenner meg det, men det var betydelige forskjeller og motsetninger. Det jeg er mest stolt av, i alt som er sagt om meg, er det som ble sagt av Bultmann etter at jeg hadde anmeldt ham i hans eget tidsskrift. Han var sikker på at det var ingen annen som kunne forene forståelse og kritikk i så høy grad.

— Det var en anerkjennelse!

— Det er den anerkjennelse jeg har fått i livet, som jeg har satt høyest.

— Fordi det kom fra ham selv?

— Fordi det kom fra Bultmann selv.

— Det er sagt mye pent om deg gjennom livet, men det er dette som sitter?

— Det er det som har slått ned i meg.

— Det sier jo også noe om hvordan du anerkjenner Bultmann?

— Ja, ja.

— Samtidig utviklet du jo en ganske omfattende kritikk av Bultmann. Du traff ham jo også en rekke ganger. Reagerte han noen gang negativt på kritikken din?

— Jeg husker best at Lyder Brun en gang hadde skrevet om Bultmann og Rudolf Otto. Jeg oversatte dette for Bultmann mens vi drakk kaffe og spiste kaker sammen i en restaurant på toppen av Slottsberget i Marburg. Han moret seg og var stort sett meget fornøyd med at Lyder Brun nok var mer anerkjennende overfor Bultmann enn overfor Rudolf Otto. Men ellers kom vi vel egentlig aldri til å snakke noe i detalj om mine kritiske synspunkter.

Den rettferdige kjetter

– En gang sa du at kristeligheten bare trengte én kjetter ved Det teologiske fakultet, og du var heldig nok til at det alltid var en annen enn deg!

– Jaja. Det er visst riktig, det. Jammen har jeg ikke sagt det.

– Ja, det har du sagt.

– Ja, jeg har det, og det stemmer vel det i grunnen.

– Men hvem var det egentlig som fylte rollen som kjetter i din tid?

– Det var jo Kristian Schjelderup tidligere, deretter overtok Johan B. Hygen og Ragnar Leivestad.

– Og etterhvert overtok vel Jacob Jervell? Men du er altså litt bekymret da, for at du selv ikke fikk det samme type kjetterstempel som disse andre?

– Jeg vil ikke si jeg er bekymret, jeg har det ellers ganske behagelig og det er ikke så lett å bli bekymret.

– Nei, det var vel ikke noe morsomt, hvis du tenker på Schjelderup. Husker du hvordan han reagerte på alle disse beskyldningene i sin tid?

– Jeg husker i alle fall hvor stor skepsisen var ute blant folk. En gang var vi i en middag sammen med Schjeldrup, og jeg

husker at selv serveringspersonalet syntes at dette var lite stas, å skulle servere for Schjelderup

– Bare det å servere ham, det var problematisk, ja?

– Man hadde servert ham. Men da han var ferdig gikk han ut på kjøkkenet og sa takk. Etter det var de menneskene overbeviste om at det ikke kunne være noe galt med teologien.

– Han var en så dannet mann?

– Dannet og høflig.

– Det teologiske fakultet brukte han jo som sensor i mange år?

– Vi brukte ham i ganske mange år, jo.

– Så det var etter at rabalderet var i gang?

– Jada, nei det var vel akkurat da, det var kanskje nokså ferskt.

– Da dere laget fakultetsuttalelsen til departementet om Schjelderup, var det mye diskusjon internt på fakultetet?

– Det var en del intern diskusjon, men det gjaldt vel egentlig mer hvordan vi skulle utforme den enn konklusjonen. Konklusjonen var vel nokså gitt.

– Så det var full oppslutning i kolleget, i gruppen, om konklusjonen?

– Ja, det mener jeg det var.

Summary

Nils Alstrup Dahl (b. 1911) embraces – by professional interests and personal connections – the entire 20th century theology. He was a friend and critic of Rudolf Bultmann, appointed professor at the University of Oslo from 1946, at Yale from 1965, and holds a position as one of the leading New Testament scholars of

the century. In this interview, he looks back on Norwegian theology throughout the century, with special regard to the Faculty of Theology at the University of Oslo. He comments informally on research interests, professional controversies and scholarly culture forming the professional identity of the faculty.